

Vad händer i klassrummet när barnboksfiguren kliver in?

Bakgrund

I vårt klassrum finns inte bara barnen och vi – där finns också Linnea, gubben Pettson och Castor. De och andra barnboksfigurer medverkar på olika sätt i det dagliga arbetet i klassen. De skriver till barnen för att få hjälp om de stöter på problem av olika slag, de tar emot förtroenden och deltar också på många andra sätt i arbetet. I den här artikeln vill vi redogöra för varför vi bjöd in dem och vad som hände i vårt klassrum när de klivit in där.

Långmosseskolan, där vi båda arbetar, ligger i Gårdsten, som är en relativt ung stadsdel i nordöstra Göteborg där en majoritet av befolkningen har sitt ursprung i något annat land. Bland de vuxna finns många med begränsad skolgång och arbetslösheten är stor. En ständigt pågående in- och utflyttning bidrar också till den instabilitet som så länge präglade det nu trettioåriga Gårdsten.

Långmosseskolan är den enda kommunala 0–3-skolan i området och har ca 250 elever med totalt ca 30 olika modersmål. Eleverna är indelade i tre förskoleklasser, nio skolklasser och har dessutom tillgång till tre fritidshemsavdelningar. Vår klass, L1, är en åldersblandad klass, år 1–3, med tjugotvå elever. Av dessa är tjugo elever två- eller trespråkiga. Vid den senaste sammanräkningen av antalet modersmål i klassen uppgick dessa till tretton. Vi är två lärare i klassen. En av oss arbetar heltid som klasslärare och den andra halvtid. Detta ska täcka undervisningen av alla våra elever med svenska som andraspråk (även förberedelseklass-elever) samt barn med särskilda behov och speciella åtgärdsprogram.

Bakgrunden till det utvecklingsarbete som vi vill beskriva här är att vi kom att arbeta tillsammans i en klass med en rad olika problem.

- Många av våra elever var ovilliga att skriva och kunde inte se någon egentlig mening med skrivandet.

- Eleverna traggade med innehållslösa och för dem ofta obegripliga texter i läseböcker.
- Vad gäller matematik var det endast en tävling i matteboken och vid problemlösning var barnen styrda av att veta om det var plus eller minus det handlade om.
- De flesta av våra elever är andraspråkselever och känner dåligt till de barnböcker som många enspråkiga barn växt upp med.
- De teman vi lärare i arbetslaget bestämde i förväg visade sig vara ointressanta för våra elever.

Vad skulle vi göra? Vi ville hitta ett arbetssätt där vi kunde komma åt så många av de här problemen som möjligt, helst alla! När det gäller läsning och skrivning menar läsforskaren Frank Smith (Smith 1986) att det finns två grundläggande villkor för att man ska lära sig läsa.

Det första är att det finns ett intressant läsmaterial som läsaren upplever som meningsfullt. Det andra villkoret är att det finns en förstående och mer erfaren läsare som vägledare.

Hur såg det då ut i vårt klassrum? Ja, några elever som var mer erfarna läsare hade vi. Men ett intressant och meningsfullt läsmaterial som passade just våra elever – hade vi det?

ko	sko	skor	skola	skolan	ska
stol	stor	sten	stek		
smal	smak	smaka	snok		
två	tvål	bro	bror	bra	

Lena kan rita.

Min kaka är fin.

Tor äter sin fil.

Vi leker inte.

Sara leker men Karo leker inte.

Om man kan sitta och sola på en ballong, ska du skriva **äppel**. Kan man ha en balkong på en ballong, ska du skriva **päppel**. Går det att ha en ballong i en kartong på en balkong, ska du skriva **piron**. Kan en kartong se ut som en ballong med balkong, ska du skriva **paron**.

Barnboken som läromedel

Vi behövde alltså hitta ett nytt sätt att arbeta. Vi sökte efter ett tematiskt och problemorienterat arbetssätt som skulle gå att använda i alla ämnen, dvs. i svenska, matematik, natur- och samhällsorientering. Ett arbetssätt där barnen tillsammans fick läsa, skriva, tänka, prata och fundera. Vi behövde något som höll samman hela arbetet - en röd tråd. Vi funderade kring användandet av barnböcker och barnboksfigurer, eleverna skulle ju på så sätt få den svenska barnboksvärlden på köpet. Därför packade vi ner de traditionella läseböckerna och andra läromedel som vi tidigare använt och bestämde oss till sist för att ersätta dem med barnböcker och göra barnboksfigurerna till den röda tråden i ett tematiskt arbetssätt där alla ämnen integrerades till en helhet.

Vi fick möjlighet att köpa in bilderböcker till klassen genom projektpengar från Institutet för svenska som andraspråk vid Göteborgs Universitet. Utvecklingsprojektet fick arbetsnamnet *Barnboksfiguren – en tillgång på olika plan*.

Bilderböckerna som köptes in använder vi på många olika sätt. Vi ska här bara nämna några. Vi har givetvis mycket högläsning i klas-

sen men barnen läser också själva eller för varandra. Alla böcker kan lånas hem för att läsas tillsammans med övriga familjemedlemmar. Detta känns extra viktigt då vi saknar bibliotek i Gårdsten. Många av våra elever lånar hem böcker för att läsa för småsyskon men vi har även haft elever som läst böckerna för sina föräldrar.

Först på svenska för att sedan översätta till sitt modersmål så att föräldern förstår. En pappa upptäckte glädjen med Alfonsböckerna och lånade hem dessa via sin dotter. Eleverna har läsläxa i bilderböckerna och de "traditionella" läseböckerna har vi alltså helt gått ifrån.

Då det är barnböcker som köps in får barnen självklart vara med och bestämma vilka böcker som skall köpas in. Eleverna önskar flitigt nya böcker ur den medlemstidning vi får varje månad från den bok-

klubb klassen är med i. Vi har också köpt in pussel, spel och dockor med anknytning till barnboksfigurer.

Vi gjorde om schemat till längre arbetspass för att lättare kunna arbeta över ämnesgränserna med större teman eller projekt, där olika figurer i barnböckerna skulle få en central plats i arbetet.

	MÅNDAG	TISDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG
8.00	2	MODERS-MÅL	3	1	MODERS-MÅL
9.20	1 2 3	1 2 3	1 2 3	1 2 3	1 2 3
10.30	LUNCH	LUNCH	LUNCH	LUNCH	LUNCH
11.30	1 2 3	1 2 3	1 2 3	1 2 3	1 2 3
13.30	1 2 3	1 2 3	1 2 3	3	1 2 3
13.50					

Den växtintresserade Linnea, den händige bävern Castor och den finurlige Mulle Meck

Därefter valde vi ut och tillverkade i naturlig storlek ett antal av Lena Andersons barnboksfigurer. Dessa introducerades efter hand i klassen och en skriftlig kommunikation påbörjades mellan figurerna och barnen. De barnboksfigurer vi först valde var sådana som hade egna specialintressen och dessutom enkelt kunde kopplas till ett praktiskt arbete.

Först kom den växtintresserade Linnea med sin resväska och hennes gode vän den pensionerade trädgårdsmästaren Blomkvist.

Kort därefter dök Linus och hans granne pensionären Svea upp. Deras gemensamma intresse är bakning och matlagning.

Så kom Maja, den femte av Lena Andersons figurer. Även hon är mycket naturintresserad men hon tycker dessutom om verser, rim och ramsor.

Så här långt hade vi lärare bestämt vilka figurer som skulle finnas med i klassrummet. Senare utökades samlingen med de fyra som kom med på förslag från barnen i klassen. Då hämtade vi fixaren Mulle Meck från böcker av George Johansson och Jens Ahlbom. Den sympatiska Nisse, skapad av Olof och Lena Landström, fick också komma med.

Från Lars Klintings böcker kom den händige bävern Castor. Tigerungen Lilla t som har så många olika vänner är hämtad ur Lena Andersons *ABC, sa lilla t*.

Så småningom upptäckte barnen att ytterligare en figur hade flyttat

in i klassrummet, men ingen visste vem det var. Allt vi såg var den lilla dörren till bostaden, träskorna på trappan och den röda luvan som hängde på sin krok. Vem hade flyttat in? Barnen diskuterade fram och tillbaka och föreslog såväl tomtar som möss och andra smådjur. Svaret fick vi när namnskylden kom upp på dörren: Nils Karlsson Pyssling.

Arbetet med barnboksfigurerna i klassrummet

I boken *Linnea i Målarens Trädgård* reser Linnea tillsammans med vännen Blomkvist till Paris för att besöka Monets trädgård. Den resväska som Linnea använde under denna resa har hon överlåtit till oss och vår klass. Väskan har kommit att få en central plats i det dagliga arbetet och används av såväl barnboksfigurer som elever. Varje skoldag börjar med en gemensam samling där väskan öppnas. Barnen turas om att öppna väskan och visa vad den innehåller. Den elev som ska öppna väskan får ofta frågan ”Är den tung?” Ju tyngre den är, desto bättre, tycks vara en allmän uppfattning! Då är det bara att ta fram vägen och undersöka hur tung väskan är innan den äntligen öppnas.

I väskan finns varje dag ett brev till klassen. Ett brev som kommer från någon av de brevskrivande barnboksfigurerna. I brevet kommer den figur som skriver med förslag på aktiviteter och arbetsuppgifter. Dessa innehåller ofta frågor och funderingar, verkliga problem som han eller hon behöver barnens hjälp att lösa. I väskan kan dessutom finnas material som barnen behöver, fint inslagna paket att fundera och fantisera kring eller en ny bok med anknytning till dagens arbete.

Den som öppnar väskan läser också brevet högt för oss andra. Den som inte kan läsa själv ber någon annan om hjälp. Alla, oavsett om de kan läsa eller ej, förutsätts tillhöra det som läsforskarna, t.ex. Frank Smith, kallar ”läsarnas och skrivarnas förening”.

Här är ett exempel på ett sådant brev. Det kom under en period när barnen var alldeles särskilt intresserade av just Castor och böckerna om honom.

1998-09-17

HEJ L1!

JAG HÖRDE ATT NI LÄSTE BOKEN
"CASTOR BAKAR" IGÅR. NU ÄR NI
SÄKERT SUGNA PÅ ATT SJÄLVA
BAKA MIN KAKA. NI KOMMER
ATT BEHÖVA DEN OM EN VECKA!

LÄNGST BAK I BOKEN HITTAR NI
RECEPTET. LYCKA TILL!

HÄLSNINGAR FRÅN
CASTOR

P.S. MIN KOMPIS FRIPPE HÄLSAR
ATT KAKAN VI BAKADE VAR
VÄLDIGT GOD. HAN VILL
GÄRNA SMAKA PÅ ER KAKA
OCKSÅ.

Barnen hjälptes åt att leta fram boken *Castor bakar* där kakreceptet skulle finnas. I väskan fanns, förutom brevet, en bakform och ingredienser till en sockerkaka. Så satte vi igång; läste recept, knäckte ägg, mätte upp socker och vispade. Förutom det praktiska arbetet och samtalet runt det vi gjorde så skapades en förväntan. Vad skulle hända om en vecka? Det gavs många tillfällen till diskussioner och gissningar. "Om en vecka" – hur länge måste vi vänta? Vilken dag handlar det om? Nu hade samtalen plötsligt glidit över till matematik och tid.

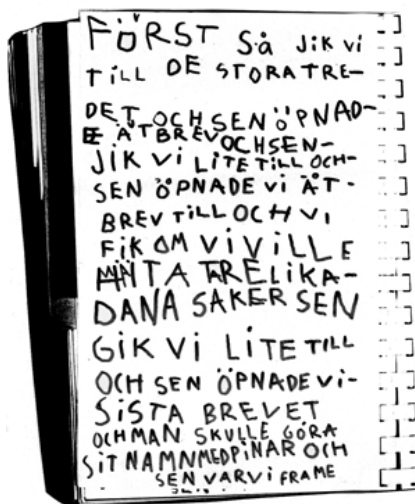
Vad hände då när veckan gått? Jo, det kom ett nytt brev från Castor. Den här gången ville han att vi skulle ta med oss våra sockerkakor och följa en snitslad stig ut i skogen. Längsmed stigen fanns det meddelanden från Castor med olika no-uppgifter att lösa. Målet för denna lilla utflykt var Ödledammen där vi

skulle fika med saft och Castors kaka. Tillbaka i klassrummet fortsatte arbetet med anknytning till Castorutflykten på lite olika sätt.

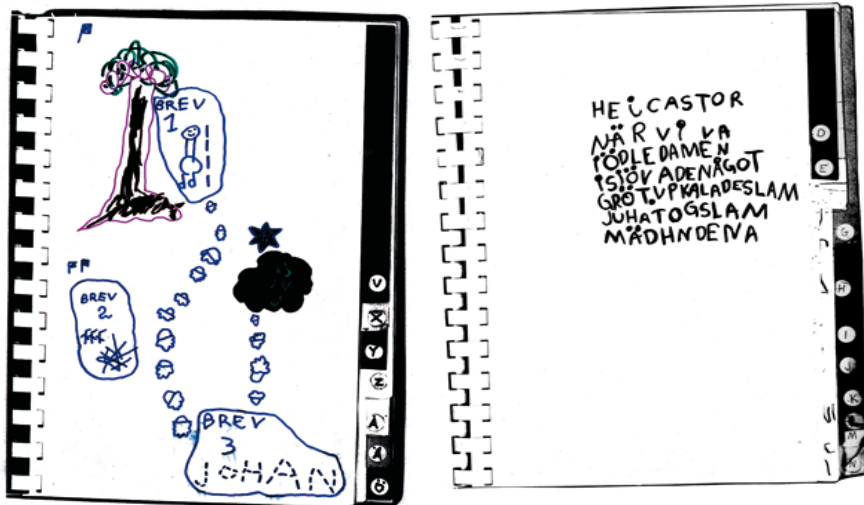
Varje elev i klassen har en egentillverkad bok där de dokumenterar upplevelser och saker de varit med om. Boken hänger med genom alla tre år och fylls på med nya sidor allt eftersom. På så sätt fungerar den lite som en portfolio där barnen skriver ned sina upplevelser.

Vi vill nu ge några exempel på hur barnen berättade om Castorutflykten i sina böcker.

En del skrev av receptet på Castors kaka. Det kan ju vara bra att ha en annan gång!

Almir valde att skriva om vandrigen.

Johan valde att göra en kartskiss över skogsområdet och stigen fram till själva dammen. Här finns också de olika uppgifterna dokumenterade.

Yosef kom ihåg en läskig sak som hade hänt vid själva dammen och valde att skriva om det.

Efter besöket vid Ödledammen med slam och annat roligt blev Castor förstås tvungen att tvätta kläder. Då fick barnen det här problemet att fundera på hemma.

Nästa dag diskuterade vi i skolan. Barnen presenterade sina förslag till lösningar. Här är några av dem:

DET TAR SEKS TIMMAR (ÅR 1)

$$2+2+2=6 \text{ timmar}$$

det tar lika lång tid

för tre som för en (ÅR 3)

Det går och göra på två sätt.

1. Om man tvättar / torkar för sig är det 6 timmar som de torkar.
2. Om man sätter ihop alla då torkar tröjorna på 2 timmar.

(ÅR 2)

Ganska snart blev det en diskussion om vem som hade rätt. Här gällde det att kunna motivera sitt eget förslag men också att kunna lyssna till andras. Finns det *ett* svar som är det rätta? Eller är det kanske som så många gånger annars att det finns många sätt att lösa ett problem?

Ni som själva läst boken "Castor bakar" vet att den slutar med att Castor får en födelsedagspresent av sina vänner. Här får ni dessutom veta vad han säger när han öppnar paketet:

TITTA, EN NY, FIN SKÅL! PRECIS VAD JAG BEHÖVER. NU FÅR DU BERÄTTA FÖR MIG OM PAKETET SOM DU FICK EN GÅNG. JAG ÄR VÄLDIGT NYFIKEN...

Hej Castor

När jag fyllde 6 år så fick jag av mina kusiner en brandbil. För att den skulle gå behövde den batterier och när det var mörkt kunde man se att den lyser. Det var ett stort paket. Jag kunde inte gissa att det var en brandbil.

Castor fick förstås svar från alla eleverna. Några ritade sitt svar, andra fick hjälp att skriva och många skrev själva.

Ali skrev så här.

Den skriftliga kommunikationen går inte bara åt ett håll. Barnen skriver på eget initiativ till Castor och till alla de andra figurerna.

...Jag har aldrig set dig
på riktigt men i går såg
jag en bäver i skogen
men inte här i gårdsten
jag kommer inte i håg
vart jag såg den Jag
tror det var du.
den var lite mörk brun
vet du vad jag gjorde
för fell jag ropade
Castor men den sprang
i väg...

1998-09-28

Hej Minna!

Oj, oj, oj vilket långt brev du skrev till mig.
Det var väldigt roligt att läsa.

Vet du Minna, det var säkert mig du såg.
Jag var nämligen ute i skogen flera gånger
just den veckan. Tyvärr hörde jag inte att
du ropade.

Vilken mysig hemlighet du berättade!

Jag har aldrig varit kär... kan du berätta
hur det känns?

Hälsningar från Castor

Minna fick svar från Castor redan nästa dag.

Alla elever har en eller flera brevvänner bland figurerna till vilka de skriver brev och får personliga brevsvår från. Detta har till följd att det pågår mycket skrivande i klassrummet.

Varje elev har ett eget internkuvert för brev och brevsvår som de postar i den brevlådan figurerna har ställt fram i klassrummet. Barnboksfigurerna tömmer brevlådan på kvällen och skriver brevsvår till nästa morgon. Alla brevsvår från figurerna är personliga och utgår givetvis från det eleven har skrivit om i sitt brev. Barnen behöver på så sätt aldrig få samma brevsvår som någon annan i klassen, vilket säkert bidrar till det förtroende som ofta byggs upp mellan elev och barnboksfigur. Precis som med läsningen får den som inte kan skriva hjälp med detta av en kamrat eller av oss.

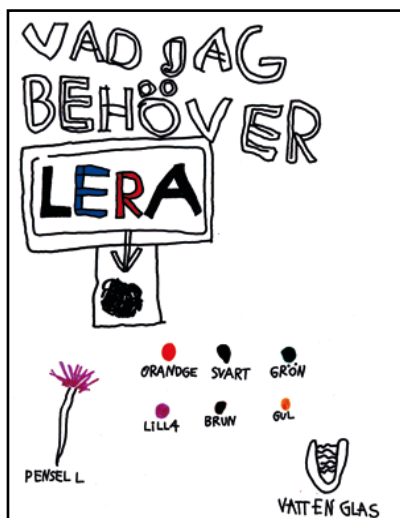
Också eleverna får välja teman

Arbetet med Castor är *ett* exempel på något av det vi gör när vi integrerar de olika ämnena i ett tematiskt arbete. Men hur väljs då teman eller projekt? Vem är det som väljer? I grunden är det barnen själva som väljer genom frågor och funderingar de har eller genom saker de tar med sig och visar upp på samlingarna. Någon av figurerna knyter sedan an till barnens tankar i det brevet i väskan. Vi skall ge några exempel på hur sådana teman och projekt väljs och hur vi arbetar vidare med dem.

En pojke i klassen berättade en dag att han skulle få en kattunge. Det blev en hel del prat om katter då det visade sig att många av klasskamraterna hade egna erfarenheter av katter. Tigerungen Lilla t skrev då ett brev till barnen och undrade om de kunde hjälpa honom att ta reda på mer om hans olika kattsläktingar. Barnen diskuterade och kom fram till att de ville göra en kattutställning och bjuda in andra elever på skolan. På kattutställningen skulle det finnas bilder på katter, intervjuer med kattägare och skönlitterära texter. Där skulle också finnas katter av lera eller tyg som de själva tillverkat.

Nu fick vi ett utmärkt tillfälle att skriva listor över *vad* som behövdes för det fortsatta arbetet. Också det en form av meningsfullt skrivande. Johan i år 1 skulle tillverka en katt av lera.

Så här såg hans lista ut:

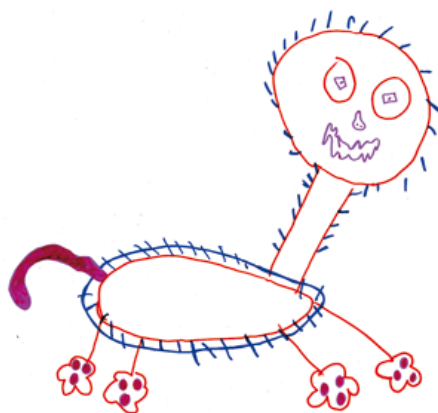

När katten väl var klar beskrev Johan noggrant hur han gått tillväga.

Till utställningen fick vi bland mycket annat denna skönlitterära text med tillhörande bild.

KATT
JAG VAKNADE-
KLOKAN FEM-
PÅ MORGONEN OCH-
TASADE IN I KÖKET-
OCH ÄT VISKAS-
SEN TASADE JAG-
UT PÅ BALKON-
GEN OCH KLET-
RADE UP PÅ EN-
PALL OCH HITADE-
PÅ UT SIKTEN-
SEN KLETRADE-
JAG NER FRÅN-
PALLEN SEN TASADE-
JAG TILL HUSSA-
OCH VEKTE-
HONOM. SLUT

HUR JAG JORDE KATTEN
FÖRST SÅ JORDE JAG-
MAGEN PÅ KATTEN OCH-
SEN JORDE JAG BENEN PÅ-
KATTEN OCH SEN JORDE-
JAG ARMARNA PÅ-
KATTEN OCH-
SEN JORDE-
JAG HUVUDET-
PÅ KATTEN-
OCH SEN VAR DET.
SLUT.

Ett annat exempel på hur våra teman väljs: En elev kom hem från en semesterresa i Spanien och visade stolt upp några spanska mynt på samlingen. Linnea och Blomkvist skrev i brevet dagen efter om en resa de gjort och frågade om det fanns fler elever i klassen som någon gång varit ute och rest. Det visade sig att alla i klassen kunde berätta om en resa de gjort. Efter lite prat kom barnen fram till att de ville skriva och illustrera bildserier om de egna resorna som sedan skulle visas och

berättas för klasskamraterna. Barnen ritade och skrev för fullt och resultatet blev bildserier om långa resor till Vietnam och Kroatien men också kortare resor till Säffle och Lilla Edet. Så här berättade Bej om en resa till släkten i Thailand.

Ett par av våra elever blev så inspirerade av arbetet med olika resor att de gick igenom vårt klassrumsbibliotek och skrev upp alla böcker som de tyckte handlade om resor. Sedan var det bara för resten av klassen att gå till listan för att få boktips.

BÖCKER OM RESOR.

1. FLAGGOR
2. MULLE MECK BYGGER ETT FLYGPAN
3. MORFAR ÄR SJÖRÖVARE
4. DEN LÅNGA LÅNGA RESAN
5. BERGTROLLENS NYA HEM.
6. FLYG ALFONSA BERG
7. AJA BAJA ALFONSA BERG
8. Billy och MONSTRET
9. BU och BÄ på SJÖN
10. Familjen museoson i busväder
11. PRIKEN. 18. Linea i målarens tredgord.
12. GRODAN I VIDA VÄRDEN!
13. PINGG'S RESA.
14. BRITTEN OCH PRINS BENNY
15. PETTSON TELTAR
16. STAKARZ PETTSON
17. LILLA MASK BOKEN

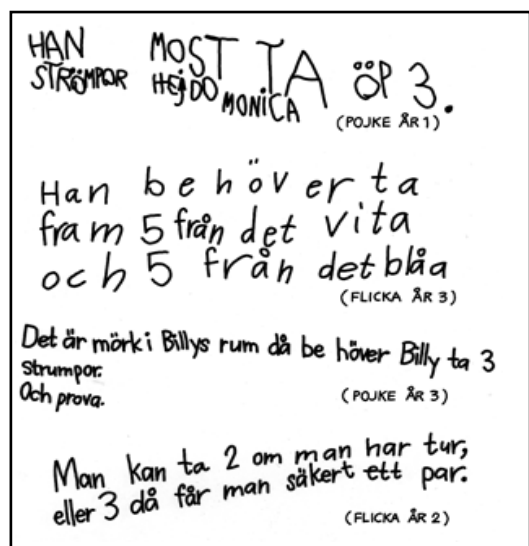
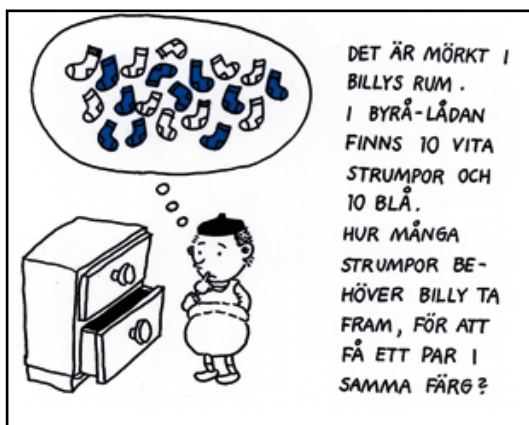
I temarbetet om resor integrerade vi alla ämnena, inte bara svenska, so och no, utan också matematik. Eftersom arbetet med resor startade i några mynt, låg det nära till hands att låta matematiken bl.a. handla om pengar och kända barnboksfigurer.

Så här räknade och berättade då Marcos i år 2 om en tänkt resa han gjorde med Nisse till leksaksaffären i Angered Centrum.

Det verkar som om elever som inte tidigare sett någon mening med matematik eller problemlösning har fått ett intresse. Det märker vi även då det handlar om räknemetoder, matematiska begrepp och tabellräkning. Hur kommer det sig? Kan det bero på att det handlar om någon de känner, att det är en bekant som vill ha hjälp? Kan det till och med vara så att barnen känner att figurerna faktiskt litat på barnens förmåga att hjälpa dem?

Allt eftersom barnen blir bekanta med nya barnboksfigurer dyker även dessa upp i olika sammanhang. Så var det t.ex. med Billy, en figur skapad av Birgitta Stenberg och Mati Lepp. Billy hade en dag ett klurigt problem som barnen fick fundera kring.

Inte heller den här gången hade alla samma svar. Vi samtalade, jämförde och funderade tillsammans.

Barnboksfiguren som brevvän

Hur är det egentligen? Är det bara barnboksfigurerna som ställer frågor och tar initiativ till brevskrivandet? Nej, faktiskt inte. Här visar vi några exempel på personlig kommunikation mellan elev och barnboksfigur där eleven varit den som tagit upp kontakten.

Plötsligt en dag låg det ett brev till Billy i brevlådan. Han hörde egentligen inte till de brevskrivande figurerna men Musie i år 2 hade några mycket viktiga frågor att ställa.

Flera ställde frågor till figurer som de redan etablerat kontakt med.

HEJ Billy. 1999-03-03
Får jag ditt telefonnummer
blyx Vrför vad dina kusin
Eliska moter och har boken
otur
god Hälsningar från

Hej Nisse 1998-11-12
Hur mår du
Förlär att jag inte
Hika Brev och Nisse Fryser
du inte När du Har Bara Hordse
och VarFör har du Bara kebs
Hälsningar Från
PoS Hälsa dom andra ochso

Många hade upptäckt att man även kunde fråga barnboksfigurerna om hjälp. Det gjorde t.ex. Zemen i år 2 då hon förtvivlat letade efter boken "Kajs bok" utan att kunna hitta den.

Tydligen hade Lilla t boken för den dök upp ett par dagar senare.

...Lilla t har du Kajs Bok
Jag vill jag
läsa
Kajs Bok...

...Lilla t jag har hittat Kajs Bok.
Jag ska låna hem Boken...

Kan det till och med vara så att figurerna är så pålitliga att det går att ge dem förtroenden? Ja, det händer faktiskt ganska ofta.

Inas i år 2 brevväxlade med Lilla t. De båda skrev till varandra om vad de gör på fritiden. Så här skrev flickan:

Lilla t skrev tillbaka och var ganska avundsjuk på Inas som får lov att hoppa i soffan. Annat är det minsann hemma hos honom! Inas svarade då:

... jag brukar
leka data och hoppar
i Bland På Sofan...

... Min Pappa och min
mamma Brukar Seja.
Nu slutar du Så slutar
jag När jag är ensam
hemma så håpar jag
hur myke jag vill...

Har man nu en brevvän bland barnboksfigurerna vill man förstås inte vänta för länge på brev svar. Så vad gör man då om man själv skrivit ett brev till Babaji på tisdag eftermiddag och fortfarande inte fått något svar på onsdag morgon? Jo, barnen har kommit på att de kan skriva en påminnelse på svarta tavlan. Detta har de sedan tipsat varandra om eftersom det har visat sig fungera.

Vad har förändrats sedan barnboksfiguren klev in i klassrummet?

Vi vill återknyta till det problem vi hade när vi startade – en klass där många barn upplevde skolan som ganska meningslös. Vi vill börja med att titta lite närmare på hur Marcos, en av våra elever utvecklats. Som sexåring blev Marcos, precis som alla andra barn i våra förskoleklasser, under vårterminen intervjuad av skolans specialpedagog om sina tankar kring bl.a. läsande, skrivande och räknande.

	LÄSA	SKRIVA	RÄKNA
Haben	X	X	X
Marcos			X
Mohammed			
Bego			
Johan	X	X	X
Helena	X		

Hans jämnårige kompis Haben hade helt klart för sig varför just han skulle ha nytta av att kunna läsa, skriva och räkna, medan Marcos saknade egna idéer om varför det skulle vara bra för honom att kunna läsa och skriva. Marcos började skolan och satt en dag under höstterminen i år 1 och bläddrade i bokklubbens medlemstidning tillsammans med Kimmo i år 3. De båda önskade tillsammans en bok. Kimmo skrev:

Och boken kom! En morgon låg den i väskan, fint inslagen i ett litet paket. Ingen kunde undgå att höra *vem* som sett till att just den boken kommit till klassen! Nästa månad gavs det möjlighet att önska nya böcker ur bok-

Ludde och busiga Nalle

I mitten av vårterminen under år 1 bad vi specialpedagogen träffa Marcos ännu en gång för att höra vilka tankar han då hade om att läsa och skriva. Så här berättade han då:

”Jag har lärt mig att läsa, skriva och räkna i skolan.

Att läsa är bra för att man kan läsa en bok själv och mamma behöver inte läsa hela tiden. Jag kan läsa för min lillasyster också.

Att skriva är bra för man kan skriva till alla i klassen och svara på brev som man får av barnboksfigurerna. De vuxna skriver brev när det hänt nåt hemskt.

Jag kan få hjälp av föräldrarna och lärarna, jag kan fråga klasskamraterna om hjälp. Jag kan försöka själv.”

Idag är Marcos en av de elever som väldigt gärna erbjuder sig att läsa eller skriva när någon annan behöver hjälp.

Något om framtiden

Hur tänker vi fortsätta? Kan vi vidareutveckla arbetet med våra barnboksfigurer? Vi vet att vi alltid kommer att ha elever som inte själva

klubbens medlemstidning. Marcos som hade sett vad skrivandet kunde utträta för just honom hade nu en hel rad egna önskningar som han skrev ner.

Boktitlarna skrevs av bokstav för bokstav på små lappar.

En månad senare låg ett brev i brevlådan från just Marcos adresserat till Nils Karlsson Pyssling. Han hade skrivit brevet helt själv, utan hjälp från någon annan.

kan läsa de bilderböcker vi har i klassrummet. Vi kommer nog också i framtiden att möta andraspråkselever som inte så lätt känner sig delaktiga i läsarnas klubb. Vi kommer också att ha ett antal elever som är mycket goda läsare. Vår tanke är att låta den senare gruppen läsa in en del av klassens böcker på kassetband. Band som sedan kan avlyssnas av dem som inte läser själva. I den mån det behövs får vi vuxna komplettera med egna inläsningar. Vinsterna med detta arbete tror vi är flera:

- Motivation att läsa med inlevelse – läsandet får ytterligare ett syfte.
- Möjlighet att få önskad bok uppläst för sig i klassrummet, även om ingen har tid att sätta sig ner och läsa högt just då.
- Med dubblering av banden kan vi ha en klassrumsupplaga och en hemlåneupplaga. Det vore intressant att undersöka om det ytterligare ökar lusten att låna hem bok och band. Långtifrån alla elever har föräldrar eller syskon som kan läsa böckerna för dem hemma.

Vidare vill vi utvidga arbetet med skönlitteratur till att i ännu större utsträckning även omfatta ”tomrummen” – ett begrepp som forskaren Wolfgang Iser (Iser 1985) myntat. Han menar att författaren bjuder in läsaren till medskapande genom att det finns tomrum i texten som läsaren själv kan fylla i. Sätten att fylla tomrummen kan variera; samtal, rollspel, bildskapande eller eget skrivande. Genom att fundera vidare kring tomrummen i böcker vi läst *tillsammans* ger den inramande texten alla samma kontext och förförståelse – men tomrummen kan ändå fyllas i full frihet. Fantasin svävar inte i tomma intet utan får ett värdefullt stöd! Och i vår klass, där barnen har så många olika bakgrundskunskaper och skilda erfarenheter kan detta vara en väg att lyfta fram det som varje elev bär med sig och vill dela med sig av till de andra eleverna och till oss.

Vi vill främst arbeta med tomrummen genom olika former av rollspel. Några exempel:

- Gestalta personer och spela upp händelser som man vet måste finnas eller äga rum, men som man inte direkt får läsa om, dvs. äkta tomrum. (Vad hände t.ex. med pappa Åberg när Alfons hade kalas? Var fanns han? Vad gjorde han?)
- Ändra på en kritisk händelse i boken. Något som förhoppningsvis kan vidareutvecklas till forumteater!
- Personer ur boken får agera i situationer som inte alls har med boken att göra.

- Intervjua någon av bokens huvudpersoner.
- Låta figurer från olika böcker träffas. I vårt arbete känner många av figurerna redan varandra och har genom brev låtit klassen förstå att de träffas.

Mer om det här arbetssättet kan man läsa om i Jan Nilssons bok *Tematisk undervisning* (Nilsson 1997).

Förutom att vara språkutvecklande har rollspelen också andra fördelar, något som bl.a. Olga Dysthe framhåller (Dysthe 1996). Eleverna blir nämligen tvungna att distansera sig och betrakta situationen ur ett annat perspektiv, vilket är lärorikt. Här kan vi ta ytterligare ett steg framåt i vårt klassrumsarbete med läsande, skrivande och samtalande. Dysthe menar ju att samspelet mellan skrivande och samtalande är en av de viktigaste strategierna för att nå "det flerstämmiga klassrummet". Det är dit vi strävar.

För att lättare kunna arbeta med tomrummen i litteraturen, och då främst i form av rollspel, behöver vi bygga upp ett förråd av föremål och kläder. Vi tror att våra andraspråkselever behöver ett visst yttre stöd för att kunna gå in i olika roller. Så kan man med enkla medel bli t.ex. gubben Pettson med hjälp av hans stora hatt och runda glasögon, Emil med hjälp av en skärmmössa, Svea Fröjd med ett stort förkläde knutet runt magen eller varför inte tigerungen Lilla t med en tigermönstrad fuskpälsväst på sig.

Barnboksfigurerna har klivit in i vårt klassrum för gott. Det finns många nya uppgifter för dem i det arbete vi vill fortsätta att utveckla för att göra vårt klassrum till en mer stimulerande och motiverande språkmiljö för våra andraspråkselever.

Till sist vill vi bara visa hur det kan gå när man ständigt uppmanar eleverna att tänka självständigt och fritt och hitta egna lösningar på de problem de ställs inför. Här är Billy i det mörka rummet tillbaka igen – och nu har han verkligen fått problem.

Här är den alldeles självklara lösningen på det problemet enligt Bej.

DET ÄR MÖRKT I BILLYS RUM.
HUR MÅNGA STRUMPOR BEHÖVER
BILLY TA FRAM, FÖR ATT FÅ ETT
PAR I SAMMA FÄRG OM HAN HAR
10 VITA STRUMPOR,
10 BLÅ STRUMPOR OCH
10 RÖDA STRUMPOR?

Tend Lampan

Referenser

- Dysthe, O (1996) *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur, Lund.
- Iser, W (1985) Textens appellstruktur. I: Lewan, B & J Thavenius (red) *Läsningar*, Stockholm: Akademilitteratur.
- Nilsson, J (1997) *Tematisk undervisning*. Lund: Studentlitteratur.
- Smith, F (1986) *Läsning*. Stockholm: Almqvist och Wiksell Förlag.
- Andersson L (1994) *ABC sa lilla t*. Stockholm: Eriksson & Lindgren.
- Andersson L & C. Björk (1985) *Linnéa i målarens trädgård*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Andersson. L & C. Björk (1996) *Linus bakar och lagar*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Andersson L & U. Svedberg (1983) *Maja tittar på naturen*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Johansson, G & J. Ahlbom (1997) *Mulle Meck bygger ett hus*. Stockholm: Berghs Förlag AB.
- Klinting, L (1999) *Castor bakar*. Djursholm: Dar Al-Muna.
- Landström, O & L. Landström (1996) *Nisse går till posten*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Stenberg, B & M. Lepp (2000) *Billy och grisarna*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Borrman, S (1988) *Nu läser vi A. Vi tränar*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Jakobsson, L (1986) *Kråkan*. Solna: Esselte Studium.